

15 D'AGOST: FESTES DE GRÀCIA, LES MÉS RUMBOSES DE BARCELONA

-EL REFLEX D'UN BARRI DE TRADICIÓ OBRERA, MENESTRAL I ASSOCIATIVA-

Concert de jazz al carrer Puigmartí amb motiu de la Festa Major del barri de Gràcia.
15/08/1934 - 31/08/1934.

Autor: Brangulí.

[ANC1-42-N-12936](#)

Descripció

Fotografia d'un concert de jazz al carrer Puigmartí del barri de Gràcia de Barcelona durant la Festa Major de l'any 1934. Hi veiem la gentada, de diferents edats i condicions, gaudint de la música, els guarniments i l'ambient festiu i popular.

Interès del document

La fotografia ens mostra les característiques de la festa Major del barri de Gràcia de Barcelona, una tradició festiva organitzada per associacions cíviques de veïns i

comerciants. La festa és un reflex de les característiques d'un barri de tradició obrera, menestral i associativa.

Context

Els orígens del barri es remunten a la construcció de dos convents. El primer va ser el convent de Jesús, construït el 1427 prop d'on estaria l'actual cruïlla Passeig de Gràcia/Aragó. El fet d'estar fora muralles va fer que patís destruccions en el setge de 1714, el 1813 i el 1823. Es va reconstruir el 1825 però, amb les desamortitzacions de 1835, va ser exclaustrat i va passar a ser la parròquia de Santa Maria de Jesús. El 1626, una mica més amunt, en el camí ral que anava de Barcelona a Sant Cugat, es va fundar el convent dels Carmelites Descalços –coneguts popularment com a “Josepets”- amb el nom de Mare de Déu de Gràcia en recordatori de l'anunciació de l'arcàngel Gabriel. El nom del barri i el liri blanc del seu escut fan referència a aquest episodi bíblic. Poc a poc, s'aniran construint masies i cases al voltant dels dos convents, creixent com a barri pagès extramurs de Barcelona, tributant a la ciutat però rebent-ne poques compensacions. Per aquest fet i pel seu gran creixement demogràfic, Gràcia reclamarà la independència municipal, que se li concedirà durant el Trienni Liberal (1820-1823) i, de nou, el 1850. L'enderrocament de les muralles i la construcció de l'Eixample de Barcelona, iniciat el 1859, va comportar la integració a la ciutat dels pobles i viles que l'envoltaven. Gràcia va ser agregada el 1897.

A mitjan segle XIX, la vila de Gràcia va créixer amb l'arribada de menestrals i obrers vinguts d'arreu del país. Es va començar a reordenar les parcel·les, passant terrenys de conreus a blocs de cases amb el sistema d'emfiteusi: els propietaris cedien el domini útil del sòl a una altra persona, amb l'obligació de construir-hi, a canvi d'una entrada i un cens anual (que podia ser en espècies) per un període d'uns 50 anys. Aquest sistema va permetre que famílies sense una gran capacitat adquisitiva compressin. Explica també una distribució urbana atapeïda, compacte i força igualitària, que fomenta el contacte entre veïns i comerciants. Malgrat predominar el caràcter residencial de la vila, també s'hi van instal·lar algunes fàbriques. Si l'any 1825 comptava amb 2.608 habitants, el 1850 ja en tenia uns 13.548 i, a finals de segle, 60.000, amb miler de cases i una fisonomia bastant similar a l'actual. Van proliferar entitats i associacions culturals i polítiques, com l'entitat catòlica Lluïsos de Gràcia (1855), la cooperativa Teixidors de mà (1876), la Societat Econòmica Gracienc d'Amics del País (1882), el Círcol de Propietaris, l'Institut Obrer Gracienc, l'Ateneu Obrer, el Club excursionista de Gràcia, clubs com el Montclar i Helena, l'orfeó Gracienc, la coral Canigó, i un llarg etcètera. Amb un tarannà obrer, menestral i republicà marcat, la vila va destacar en la revolta de 1854 i la que es va produir el 1870 contra les lleves de l'exèrcit pel sistema de quintes.

Durant els anys 1950 i 1960, com en altres barris de la ciutat, va haver-hi una forta densificació de l'habitatge, coincidint amb una període de construcció especulativa, clientelar i descontrolada propiciada pel marc polític de la dictadura. Malgrat tot, la fisonomia general del barri perviu.

La Festa Major és un bon reflex del caràcter del barri. Enguany, els actes oficials celebren dos-cents anys de la festa. Francesc Curet (1889-1973), prolífic estudiós de la història de Barcelona, relata que, l'any 1817, va celebrar-se a la masia can Trilla l'aplec que per la mare de Déu d'agost (dia 15) se celebrava al convent de Jesús, destruït el 1813". Afegeix, "cal retenir aquesta data, memorable en els annals de Gràcia, perquè assenyala l'inici de la festa major gracienc en la diada de l'Assumpta, la que es va anar consolidant fins esdevenir la màxima solemnitat popular i convertir-se amb el temps en la reina de les festes majors catalanes"¹. S'ha de tenir present, però, que llavors el barri de Gràcia era eminentment pagès i les festivitats més importants eren les de Sant Isidre. Per altra banda, tampoc està clar si l'origen de la festivitat arrenca de la festa de Sant Roc. En qualsevol cas, amb el creixement demogràfic de la vila, la festa major feta pels volts de la Mare de Déu d'Agost es va anar consolidant, amb un caràcter més cívic que religiós. L'organitzaven ateneus i associacions i hi acudien molts forasters, tant de Barcelona com d'altres pobles de la rodalia. Afirmar Curet que, el 1850, amb la proclamació de Gràcia com a vila, es guarneix per primer cop una façana, la de l'Ajuntament. Posteriorment, al carrer Gran es començaria a estendre fils d'acer recoberts amb teles i globus, seguit d'altres carrers com el carrer Ample (avui Verdi), Providència, Alzina, Estrella (Martínez de la Rosa), Culebra (Francisco Giner)... Sembla que el 1896 hi hauria problemes per tirar endavant la Festa Major degut a la negativa dels veïns de celebrar-la pels fet d'haver-hi molts graciencs, com en altres barris populars, movilitzats en la guerra de Cuba.

La festa va prosseguir les primeres dècades del segle XX, consolidant-se com a festivitat popular amb participació veïnal i amb disfressa de carrers, com testimonien les fotografies de principis de segle que es conserven. La festa va agafar empena al tardo-franquisme, quan les associacions veïnals, festives i artístiques hi veien una vàlvula d'expressió, d'autonomia i de solidaritat. Als anys 80, el guarniment dels carrers va tornar a agafar força impulsada pels veïns del barri, fins avui, que ha esdevingut una de les festes més pintoresques i rumboses de Barcelona, reflex d'un barri sobre el que, en termes elogiosos bastant similars als que feia servir F. Curet, Gato Pérez cantava que era el "rei de tots els barris, de la festa i del sabor".

Qüestions:

- En el [següent expedient](#) podem veure una reclamació de 1898 en relació al cobrament pendent del primer premi de disfresses de carrers guanyat pel carrer Gran de Gràcia el 1896. En [aquest altre expedient](#), veiem el mateix tipus de reclamació però del carrer Culebra pel concurs de 1895. Busqueu:
  - Qui són els demandants?
  - Qui organitzava les disfresses de carrers?
  - Atenent a les dates del concurs i de les reclamacions, creieu que hi ha algun element que pugui explicar el litigi o les dificultats en resoldre'l?

---

¹ Curet, F., Anglada, L., *Visions Barcelonines 1760 - 1860. Murallès Enllà*, Editorial Dalmau i Jover, Barcelona: 1956, p. 137.

- Cerqueu a [Arxius en línia](#), a cerca avançada, marcat en el Tipus de document “fotografies” i posant com a criteri de cerca en el camp Títol o en el camp Descripció: “*fiesta major gràcia*”. Us sortiran diferents fotografies de la festa Major de Gràcia, des de les primeres dècades del segle XX, passant pels anys 30 fins al franquisme.
  - Observeu i analitzeu les fotografies (podeu fer servir [les fitxes](#) del nostre blog)
  - Compareu les activitats, actes i tradicions que s’hi veuen amb les que es fan actualment. Mireu-ho, per exemple, al [programa](#) de les festes d’enguany. També hi trobareu un resum dels orígens de la festivitat i fotografies històriques.

- Fixeu-vos en el nomenclàtor d’alguns carrers i places del barri (per exemple, Torrijos, Ros d’Olano, Llibertat, Revolució, Progrés, Verdi...). Busqueu-ne el significat i les biografies dels noms de personatges històrics. Us pot servir la pàgina web: <http://www.bcn.cat/nomenclator/catala/welcome.htm>

- Creieu que té alguna relació amb el caràcter del barri?

Per continuar indagant

- Si cerqueu a [Arxius en línia](#), a cerca avançada, marcat en el Tipus de document “fotografies” i posant com a criteri de cerca en el camp Títol o en el camp Descripció: “*fiesta major gràcia*”, us sortiran diferents fotografies de la festa Major de Gràcia, des de les primeres dècades del segle XX, passant pels anys 30 fins el franquisme.
- El document [ANC1-787-N-77](#) és un mapa de Barcelona i el seu pla de principi segle XIX. S’hi observa el barri de Gràcia.
- En els fons del llinatge Picó, [ANC1-552-80, 81 i 82](#) podem veure gestions en la compra-venda de terres al passeig de Gràcia en ple procés d’Eixample.
- En el [programa](#) de les festes major d’enguany trobareu un resum dels orígens de la festivitat i fotografies històriques. Si esteu interessats en conèixer més sobre la història de Gràcia, contacteu amb el grup obert del Taller d’Història de Gràcia: <http://www.tallerhistoriadegracia.cat/>

Bibliografia

- Curet, F., Anglada, L., *Visions Barcelonines 1760 - 1860. Muralls Enllà*, Editorial Dalmau i Jover, Barcelona: 1956.
- Fabre, J., Huertas Claveria, J. M^a., *Tots els barris de Barcelona*, vol. II, Ed. 62. Barcelona: 1976.
- Lafarga, J. *Gràcia: de rural a urbana. Història d’un territori*, Taller d’Història de Gràcia, Barcelona: 2006.
- Pablo, J., *Arxiu Festiu. Gràcia. Festa Major 1817-1943*, UAB, Barcelona: 1998.

